

УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розкрито зміст поняття "основні засоби", висвітлено різні підходи до оцінки використання основних засобів, проблеми їх аналізу та ефективність використання на підприємстві, виявлено шляхи подолання існуючих проблем.

Аннотация. Раскрыто содержание понятия "основные средства", освещены различные подходы к оценке основных средств, проблемы их анализа и эффективность использования на предприятии, выявлены пути преодоления существующих проблем.

Annotation. The concept of "fixed assets" has been revealed, different approaches to the estimation of fixed assets have been highlighted, the problems of their analysis and the efficiency of their use by the company have been defined, the ways to solve the existing problems have been offered.

Ключові слова: основні засоби, аналіз, ефективність, система показників, оновлення, екстенсивне та інтенсивне завантаження.

Забезпечення певних темпів розвитку й підвищення ефективності виробництва можливі за умови інтенсифікації відтворення та кращого використання діючих основних засобів. Від того, наскільки ефективно використовуються наявні засоби, залежать загальні результати роботи підприємства.

Актуальність даного дослідження в тому, що вдосконалення аналізу основних засобів має практичне значення. Він дає можливість не тільки оцінити стан основних засобів на підприємстві, а й виявити невикористані резерви і запропонувати шляхи підвищення їх використання.

Питання вдосконалення аналізу основних засобів було об'єктом дослідження багатьох вітчизняних науковців та практиків, серед яких: Бутинець Ф. Ф., Баканов М. І, Шеремет А. Д., Чумаченко М. Г., Савицька Г. В., Мних Є. В.

Метою роботи є розкриття теоретичних основ визначення поняття "основні засоби", висвітлення основних проблем та напрямів їх ефективного використання.

Відповідно до поставленої мети визначено основні завдання, а саме: розкрити поняття "основні засоби", проаналізувати деякі підходи щодо оцінки ефективності використання основних засобів, визначити проблеми при їх аналізі, запропонувати методи вдосконалення аналізу ефективності використання основних засобів.

Об'єкт дослідження – основні засоби підприємства.

Предмет дослідження – теоретичні положення, методичні підходи щодо аналізу використання основних засобів.

Слід розглянути недосконалість методики обчислення показників відтворення основних засобів та повноти охоплення окремих сторін відтворення засобів праці, інформаційного забезпечення для проведення аналізу основних засобів на підприємстві.

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких становить більше одного року (або операційного циклу, якщо він триваліший за рік) [1].

Під ефективністю основних засобів розуміють результат, здобутий у вигляді отриманого ефекту, що співвідноситься з витраченими ресурсами.

Вона є складовою частиною результату використання всіх виробничих ресурсів підприємства.

Сучасні підходи до оцінювання ефективності використання основних засобів досить різноманітні, але всі вони ґрунтуються на системі натуральних та вартісних показників.

До натуральних показників належать екстенсивне та інтенсивне використання основного устаткування, віддача в натуральному чи умовно-натуральному вираженні, використання виробничої потужності та ступінь її освоєння.

Вартісні показники: фондвіддача основних засобів розрахована за вартісними показниками, фондоємкість, співвідносні оцінки темпів зростання випуску продукції і темпів зростання обсягу основних засобів, фондоозброєності та продуктивності праці [2]. Різні автори віддають перевагу різним показникам.

Мних Є. В. [2] вважає, що показник віддачі основних засобів, розрахований за вартісним значенням (відношення вартості виробленої продукції до середньорічної вартості основних засобів), дає необ'єктивну характеристику ефективності їх використання і є недоцільним для порівняльного аналізу. Причиною є ринковий механізм ціноутворення для продукції і для основних засобів, між якими чіткої еластичності не досягнуто. При формуванні технологічної виробничої системи основних засобів вони не є визначальними, а лише оцінними. Тому він вважає, що аналіз потрібно проводити за двома напрямками: 1) аналіз впливу на рівень віддачі продуктивності

Покропивний С. Ф. вважає [3], що система показників, яка може повністю характеризувати ефективність основних засобів, охоплює два блоки: 1) показники відтворення окремих видів і всієї сукупності засобів праці; 2) показники рівня використання основних засобів у цілому і окремих його видів. Показникам відтворення при аналізі основних засобів автор надає велике значення, оскільки відтворювальні процеси безпосередньо впливають на ступінь ефективності їх використання. Він наголошує на тому, що чинна система показників відтворення основних засобів потребує вдосконалення.

Савицька Г. В. пропонує для повного аналізу основних засобів використати трирівневу модель факторного аналізу фондіввіддачі, яка дозволяє проаналізувати вплив на фондіввіддачу як вартісних, так і натуральних показників [4].

Таким чином, для вдосконалення аналізу ефективності використання основних засобів використовують факторні моделі фондіввіддачі, які дозволять визначити не тільки вплив факторів на фондіввіддачу, але й виявити резерви підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві.

Для проведення такого поглибленого аналізу необхідно мати достовірну вихідну інформацію. На жаль, діюча система обліку і звітності на багатьох підприємствах не сприяє точній оцінці, оскільки не відображає реально відпрацьованого часу [2]. Отже, інформаційне забезпечення управління матеріально-технічною базою, яке представлено на підприємстві системою обліку, аудиту та контролю, потребує подальшого розвитку.

Усю сукупність технічних, організаційних та економічних заходів щодо кращого використання основних засобів підприємства можна умовно поділити на дві групи: 1) збільшення екстенсивного завантаження; 2) підвищення інтенсивного навантаження [2].

Екстенсивне завантаження машин і обладнання обмежується тільки календарним фондом часу і не потребує капітальних витрат.

Збільшення часу роботи устаткування досягається за рахунок: підвищення коефіцієнта змінності, постійної підтримки пропорційності між виробничими потужностями окремих груп устаткування на кожній виробничій дільниці, між цехами підприємства, поліпшення догляду за основними засобами, дотримання технології виробництва, вдосконалення організації виробництва і праці, що сприяє недопущенню простоїв, проведення організаційних заходів, що підвищують питому вагу основних виробничих операцій у витратах робочого часу [5].

Підвищення рівня інтенсивного використання виробничого обладнання потребує значних інвестицій для придбання високопродуктивного обладнання. Проте останні швидко окупаються за рахунок додаткового економічного ефекту.

В умовах сучасного конкурентного ринку оновлення основних засобів – одне з головних завдань виробничо-господарської діяльності підприємства. Тому інвестиційна політика підприємства повинна бути спрямована на залучення як внутрішніх (частина валового прибутку і амортизації), так і зовнішніх інвестицій.

Для вдосконалення методики обчислення показників оновлення та вибуття основних засобів методологічно більш правильно абсолютну суму введених основних засобів та обсягу їх вибуття відносити до середньорічної вартості основних засобів.

У систему показників ефективності відтворення основних засобів доцільно включити коефіцієнт інтенсивного оновлення (співвідношення обсягів вибуття і введення в дію за певний період), коефіцієнт оптимальності вибуття основних засобів (відношення фактичного коефіцієнта вибуття до нормативного).

Покращення контролю та аудиту на підприємстві може стати ефективним засобом для надання об'єктивної економічної інформації, необхідної для проведення аналізу основних засобів.

Основні засоби посідають помітне місце серед активів і є головним багатством підприємства. Від процесу їх формування та використання залежить економічне зростання держави. Тому вони потребують більш детального аналізу й вивчення дослідниками та науковцями.

Наук. керівн. Хмеленко Г. Г.

Література: 1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 92 від 27.02.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua. 2. Мних С. В. Економічний аналіз : підручник / С. В. Мних. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 412 с. 3. Економіка підприємства : підручник / за ред. С. Ф. Покропивного. – К. : КНЕУ, 1999. – 541 с. 4. Савицькая Г. В. Анализ производственной деятельности предприятия / Г. В. Савицькая. – М. : ЮНИТИ, 2000. – 668 с. 5. Крайник О. П. Економіка підприємства / О. П. Крайник, С. С. Барвінська. – Львів : Національний ун-т "Львівська політехніка", 2003. – 208 с.